

Kaluza Augustyn (1776-1836)

Autor mineralogicznej mapy Śląska i podręczników do nauki przyrody

Urodził się 28 sierpnia 1776 roku w miejscowości Kouty (Kauthen) koło Hlučina, w rodzinie handlarza bydłem. Do 9 roku życia mówił wyłącznie po czesku i dopiero w szkole w Hrabyně (Hrabín) nauczył się niemieckiego. W wieku 12 lat rozpoczął naukę w szkole klasztornej w Rudach Wielkich (Gross Rauden), od roku 1790 uczył się w szkole klasztornej w Głubczycach (Leobschütz), zaś jesienią 1792 roku rozpoczął studia teologiczne we wrocławskiej Leopoldynie. Od roku 1798 pracował jako duszpasterz, przez pewien czas był ochmistrem hrabiego Sedlnitzky'ego w Lenarcicach (Geppersdorf) koło Głubczyc, zaś w latach 1806-18 był profesorem nauk przyrodniczych w katolickim gimnazjum św. Macieja we Wrocławiu, gdzie oprócz historii naturalnej uczył też niemieckiego, łaciny i historii Śląska w niższych klasach.

Rozwijał w tym okresie swoją wiedzę uczęszczając na wykłady profesora Steffensa. Jego działalność naukowa obejmowała zoologię (głównie kręgowce) i mineralogię. Zainteresowania te znalazły odzwierciedlenie w kilku godnych uwagi podręcznikach szkolnych oraz w mapie mineralogicznej Śląska w skali ok. 1 : 284 000. Gimnazjum św. Macieja zawdzięczało mu bogate zbiory wypchanych ptaków i ssaków, zakonserwowanych w spirytusie płazów i gadów, umiejętnie spreparowanych ryb, a ponadto zbiory owadów, ptasich jaj i gniazd oraz minerałów. Jednym z uczniów Kaluzy, którego udało mu się zainteresować geologią i paleobotaniką, był późniejszy wybitny uczonek Heinrich Robert Goepfert.

Ponieważ poważne luki w zestawach pomocy naukowych utrudniały Kaluzie skuteczne nauczanie, a wielokrotne upominanie się u władz szkolnych o fundusze niezbędne na ich zakup pozostawało bez odpowiedzi, w maju 1818 roku zrezygnował on z nauczania i przejął probostwo w Nasiedlu (Nassiedel) koło Głubczyc, które zaproponowała mu rodzina hrabiego Sedlnitzky'ego. Tam, z uwagi na duży obszar dóbr należących do probostwa, całkowicie poświęcił się rolnictwu. Zmarł w Nasiedlu w nocy z 3 na 4 grudnia 1836 roku. W Państwowej Bibliotece w Berlinie Ernst Mayr znalazł należący do Kaluzy egzemplarz jego własnej „Ornitologii Śląskiej”, w którym znajdowało się wiele notatek świadczących o tym, że przygotowywał drugie wydanie swojej pracy.

Ważniejsze prace:

- 1814 – Ornithologia silesiaca, oder kurzer Leitfaden zum Gebrauch beim Unterricht über des schlesisches Vögel. Breslau.
- 1815 – Systematische Beschreibung der schlesische Amphibien und Fische. Breslau.
- 1815 – Kurze Beschreibung der schlesische Säugethiere. Breslau.
- 1818 – Übersicht der Mineralien Schlesiens und Glatz, nebst ihren Fundörten und vielen neuen Höhenmessungen auf 4 Karten dargestellt. Breslau.

Źródła:

- 1837. Schl. Prov. Blätt. 106. S. 373-374.
- 1965. Österr. Biogr. Lexikon III. S. 206.
- Kollibay P. Die Vögel der preussischen Provinz Schlesien. Breslau. S. 7.
- Mayr E. Unveröffentlichte Beobachtungen Kaluzas. Ber. Ver. Schl. Ornith. 12. S. 112-115.
- Nowack K. G. 1838. Schlesische Schriftsteller Lexicon. Breslau. H. 3. S. 63-65.
- Wurzbach C. 1863. Biogr. Lexikon des Kaiserth. Österr. 10. Wien. S. 413-414.